

۷۸۰۷

بنام خدا

**بررسی عوامل مؤثر در مدیریت اثربخش کلاس درس از دیدگاه دبیران
مقطع متوسطه شهرستان بوشهر در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹**

به وسیله:

نصرالله فرخ نژاد

پایان نامه

**ارائه شده به معاونت تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از فعالیت های تحصیلی لازم
برای اخذ درجه کارشناسی ارشد**

۲۰ / ۵ / ۱۳۸۱

در رشته ی:

مدیریت آموزشی

از دانشگاه شیراز
شیراز، ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه: عالی

امضاء اعضاء کمیته پایان نامه:

دکتر اکبر مسعودی استادیار بخش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی (رئیس کمیته)
دکتر اصغر رضویه دانشیار بخش روانشناسی تربیتی
دکتر محسن خادمی استادیار بخش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی
۴۲۵۰۷

شهر یورماه ۱۳۸۰

روز پنجشنبه ۱۳۸۱/۵/۲۰
ساعت ۱۰:۳۰ صبح
شیراز

تقدیم به

همه کسانی که از آنها آموخته و از این پس

نیز خواهم آموخت.

به پدر و مادر پرتلاش و بزرگوارم به پاس

الطاف بی‌دریغشان

سپاسگزاری

حمد و سپاس مر خداوندی را سزاست که دل را به نور معرفت روشن ساخت و مشعل دانش را فراروی انسانها برافروخت تا در پرتو آن راه هدایت را از ضلالت بازشناساند و از چنگال اهریمن فساد و تباهی نجات یابند. در اینجا لازم می‌دانم که بر حسب سخن گهربار حضرت علی (ع) که می‌فرمایند: من علمنی حرفاً فقد صیرنی عبداً، مراتب سپاس و قدردانی خویش را از اساتید محترمی که در این دوران دو ساله تحصیل از خرمن عمر پربرکتشان خوشه‌های معرفت چیده و از شمع پرفروغ وجودشان انوار دانش کسب کرده‌ام، صمیمانه قدردانی نمایم.

از جناب آقای دکتر اکبر مسعودی استاد محترم راهنما که از راهنمایی‌های علمی و ارزنده ایشان در تدوین این پژوهش بهره‌های فراوان برده‌ام، کمال تشکر و قدردانی را می‌نمایم.

از زحمات اساتید محترم مشاور، اساتید بزرگوار جناب آقای دکتر اصغر رضویه و جناب آقای دکتر محسن خادمی که در تدوین مراحل مختلف از نظرات ارزنده ایشان بهره‌مند شدم متواضعانه سپاسگزارم. همچنین لازم است از بذل مساعدتهای مسئولین و همکاران در اداره کل آموزش و پرورش استان بوشهر و اداره شهرستان بوشهر در امر پیشبرد تحقیق تشکر نمایم. در خاتمه یادآور می‌شوم این تحقیق با همکاری و مشارکت فعال دبیران دبیرستانهای شهرستان بوشهر انجام گرفته است که جا دارد از تلاش و زحمات بی‌دریغشان سپاسگزاری شود.

چکیده

اثر بخشی کلاس درس بر اساس نظرات دبیران

سطح شهرستان بوشهر»

توسط:

برالله فرخ‌نژاد

خاصی نیاز دارند تا در مدیریت کلاس درس موفق
ن آموزشی است و پایه سطوح بالاتر مدیریت محسوب
اختیار دارد محدود است، لذا حداکثر استفاده از وقت،
د و حفظ محیطی مناسب که آموختن و یادگیری
اجتناب‌ناپذیر است. ایجاد چنین موقعیتی منوط به
ی باشد. هدف اصلی در این پژوهش، بررسی نظرات
بخش کلاس درس بود.

ی میزان تأثیر عوامل چهارگانه: (۱) تهیه و اجرای طرح
تدریس، (۲) رهبری، ترغیب و انگیزش و (۴) نظارت و
ن، از نظر دبیران بود. ضمناً تفاوت میان نظرات
ح تحصیلات، سابقه تدریس و رشته آنها نیز بررسی

بیفی - پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری مشتمل بر
هر بوشهر در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ بوده نمونه
۲۱۵ نفر انتخاب شد. برای جمع‌آوری اطلاعات از
وال بسته پاسخ بر اساس مقیاس درجه‌ای لیکرت بود.

«بررسی عوامل مؤثر در مد

مقط

معلمان به مهارت‌های علمی
شوند. مدیریت کلاس اولین سطح
می‌شود. چون توان و زمانی که معا
نیرو و تلاش معلم و فراگیر، از طریق
بتواند بطور مؤثری در آن رخ دهد
اعمال مدیریت اثربخش در کلاس
دبیران در مورد عوامل مؤثر بر مدیر
سؤالات اساسی تحقیق شامل
درس، ۲) سازماندهی و تعیین راهب
ارزشیابی مستمر بر فعالیتهای دانش
دبیران با توجه به متغیرهای جنسی
شد.

در این پژوهش از روش تحق
۵۲۴ نفر از دبیران رسمی دبیرستان
آماري از طریق نمونه‌گیری تصادفی
پرسشنامه استفاده گردید که شامل

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی شامل میانگین، درصد، فراوانی و آمار استنباطی شامل کای اسکویر (X^2)، t تست، تحلیل واریانس یک عاملی و رگرسیون چندگانه انجام گرفت.

نتایج حاصل از بررسی سؤالهای تحقیق با توجه به کای اسکویر (X^2) نشان داد که عوامل چهارگانه «تهیه و اجرای طرح درس» به میزان ۹۰/۷، «سازماندهی و تعیین راهبردهای تدریس» به میزان ۹۶ درصد و نظارت و ارزشیابی مستمر بر فعالیتهای دانش‌آموزان به میزان ۸۸ درصد در سطح زیاد و خیلی زیاد بر افزایش اثربخشی مدیریت کلاس مؤثر بوده‌اند. بر اساس نظرات پاسخ‌گویان، «نظارت و ارزشیابی مستمر بر فعالیتهای فراگیران» بیش از سه عامل دیگر در افزایش اثربخشی مدیریت کلاس مؤثر می‌باشد. مقایسه عوامل چهارگانه با استفاده از روش آماری رگرسیون نشان داد که عوامل «نظارت و ارزشیابی مستمر بر فعالیتهای فراگیران»، «رهبری، ترغیب و ایجاد انگیزش»، «تهیه و اجرای طرح درس» و «سازماندهی و تعیین راهبردهای تدریس» به ترتیب بیشترین تأثیر را در افزایش اثربخشی مدیریت کلاس دارند. بین نظرات دبیران بر اساس متغیرهای سابقه تدریس، رشته تحصیلی و سطح تحصیلات در مورد عوامل چهارگانه مؤثر بر افزایش اثربخشی مدیریت کلاس تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. اما دبیران زن بیشتر از دبیران مرد، «رهبری، ترغیب و ایجاد انگیزش» و همچنین «نظارت و ارزشیابی مستمر بر فعالیتهای فراگیران» را در افزایش اثربخشی مدیریت کلاس مؤثر دانسته‌اند. نتایج بدست آمده از اولویت‌بندی میزان اهمیت عوامل مطرح شده در پرسشنامه نشان داد که بر اساس نظرات پاسخگویان، «ایجاد انضباط مؤثر در کلاس» و «انتخاب روشها و فنون تدریس مناسب» بیشترین تأثیر و «پاسخ سریع و فوری به بی‌انضباطی دانش‌آموزان» کمترین تأثیر را در اثربخشی مدیریت کلاس داشته‌اند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	چکیده
الف	فهرست مندرجات
	فهرست جداول
	فهرست نمودارها و شکل‌ها
۱	فصل اول - کلیات
۱	- مقدمه
۲	بیان مسئله
۴	اهمیت موضوع تحقیق
۶	اهداف تحقیق
۶	سوالات تحقیق
۷	تعریف عملیاتی اصطلاحات
۱۰	فصل دوم - ادبیات تحقیق
۱۰	مقدمه
۱۲	بخش اول: آموزش و پرورش و نقش آفرینان آن
۱۲	اهمیت آموزش و پرورش
۱۳	نقش و خصیصه‌های معلم
۱۷	ویژگیهای فراگیران
۱۸	ارتباط معلم - فراگیر
۲۰	کاربرد روانشناسی در تدریس

عنوان

صفحه

نگاهی به نظریه‌ها، روش‌ها و فنون تدریس	۲۱
الف) نظریه‌های تدریس	۲۱
نظریه تدریس هماهنگ	۲۲
نظریه تجویزی تدریس	۲۳
الگوی عمومی تدریس	۲۴
ب) روش‌ها و فنون تدریس	۲۵
بخش دوم: نظریات سازمان و مدیریت و کاربرد آنها در کلاس درس	۲۸
کلاس درس بعنوان یک سازمان	۲۸
دیدگاه مکاتب کلاسیک در رفتار کلاسی	۲۹
دیدگاه مکاتب نئوکلاسیک در رفتار کلاسی	۳۰
مدیریت ترکیبی	۳۰
شبکه مدیریت و سبکهای رفتاری کلاسی	۳۲
نظریه‌های X و Y و رفتار کلاسی	۳۴
نظریه انگیزش و بهداشت و مدیریت رفتار کلاسی	۳۵
مدیریت موقعیتی یا اقتضایی و رفتار کلاسی	۳۷
عوامل محیطی مؤثر در اثربخشی رفتار معلم	۴۰
نظریه چرخه زندگی و اثربخشی رفتار کلاسی	۴۲
کلاس درس بعنوان یک سیستم باز	۴۴
ارتباطات در سازمان کلاسی	۴۸
تصمیم‌گیری در سازمان کلاسی	۵۲
انگیزش در سازمان کلاسی	۵۲
بخش سوم: مدیریت کلاس درس	۵۶
تعریف مدیریت کلاس	۵۶
نظریه‌های مدیریت کلاس	۵۸

صفحه

عنوان

نظریه عدم مداخله ۵۹

نظریه تعامل‌گرا ۵۹

نظریه مداخله‌گرا ۵۹

وظایف مدیریت کلاس ۶۱

۱- برنامه‌ریزی ۶۲

۲- سازماندهی ۶۵

سازماندهی دانش‌آموزان ۶۶

شرایط فیزیکی کلاس ۶۷

فضا ۶۸

منابع ۶۸

فعالیت‌های یادگیری معلم محور و شاگرد محور ۶۹

۳- هدایت و رهبری ۶۹

۴- نظارت و کنترل ۷۲

بخش چهارم: بررسی تحقیقات انجام شده ۷۶

الف) تحقیقات انجام شده در ایران ۷۶

ب) تحقیقات انجام شده در سایر کشورها ۷۸

فصل سوم- روش تحقیق ۸۶

مقدمه ۸۶

روش تحقیق ۸۶

جامعه آماری ۸۷

حجم نمونه و روش نمونه‌گیری ۸۸

ابزار اندازه‌گیری و طرز تهیه آن ۸۸

نحوه اجرای پرسشنامه و جمع‌آوری اطلاعات ۹۰

روزانهاست در آن علم ایران
تسبیح در آن

صفحه**عنوان**

۹۰	روشهای تجزیه و تحلیل آماری
۹۲	فصل چهارم: ارائه نتایج
۹۲	مقدمه
۹۲	مشخصه‌های فردی نمونه‌های آماری
۹۵	پاسخ سؤالات اساسی تحقیق
۹۵	سؤال اول تحقیق
۱۰۷	سؤال دوم تحقیق
۱۱۲	سؤال سوم تحقیق
۱۲۶	سؤال چهارم تحقیق
۱۳۳	اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر افزایش اثربخشی مدیریت کلاس
۱۳۵	فصل پنجم - خلاصه، نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۳۵	خلاصه
۱۳۵	بررسی نتایج سؤالات تحقیق
۱۴۰	نتیجه‌گیری کلی
۱۴۲	محدودیت‌های تحقیق
۱۴۲	پیشنهادات کاربردی
۱۴۳	پیشنهاد برای تحقیقات بعدی
۱۴۵	منابع فارسی
۱۵۰	منابع انگلیسی
۱۵۴	پیوست‌ها

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۶۰	جدول ۱-۲- دیدگاهی کلی از تئوریهای مدیریت کلاس
۶۱	جدول ۲-۲- نتایج تحقیقات کلاسیک در زمینه سه سبک رهبری و مدیریت کلاس
۸۷	جدول ۱-۳- توزیع جامعه آماری به تفکیک جنسیت و درصد
۸۸	جدول ۲-۳- توزیع مدارس متوسطه به تفکیک جنسیت
۹۲	جدول ۱-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات به تفکیک جنسیت (۸۰-۱۳۷۹)
۹۳	جدول ۲-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب سابقه تدریس به تفکیک جنس (۸۰-۱۳۷۹)
۹۴	جدول ۳-۴- توزیع پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی به تفکیک جنسیت (۸۰-۱۳۷۹)
۹۶	جدول ۴-۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ دبیران زن به شاخص‌های مربوط به سؤال اول تحقیق
۹۷	جدول ۵-۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های مربوط به سؤال اول تحقیق
۹۸	جدول ۶-۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ دبیران مرد با توجه به شاخص‌های مربوط به سؤال اول تحقیق
۹۹	جدول ۷-۴- آزمون t بین جنسیت با نمره کل اثربخشی مدیریت کلاس درس
۱۰۰	جدول ۸-۴- آزمون t بین جنسیت با تهیه و اجرای طرح درس
۱۰۱	جدول ۹-۴- آزمون t بین جنسیت و سازماندهی و تعیین راهبردهای تدریس
۱۰۲	جدول ۱۰-۴- آزمون t بین جنسیت با رهبری، ترغیب و ایجاد انگیزش
۱۰۳	جدول ۱۱-۴- آزمون t بین جنسیت با نظارت و ارزشیابی مستمر فعالیت شاگردان
۱۰۴	جدول ۱۲-۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ دبیران زن به شاخص‌های مربوط به سؤال دوم تحقیق
۱۰۵	جدول ۱۳-۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ دبیران مرد به شاخص‌های مربوط به سؤال دوم تحقیق

عنوان

صفحه

- جدول ۴-۱۴- توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌ها مربوط به سؤال دوم تحقیق ۱۰۶
- جدول ۴-۱۵- آزمون t بین رشته تحصیلی با نمره کل اثربخشی ۱۰۷
- جدول ۴-۱۶- آزمون t بین رشته تحصیلی با تهیه و اجرای طرح درس ۱۰۸
- جدول ۴-۱۷- آزمون t بین رشته تحصیلی با سازماندهی و تعیین راهبردهای تدریس .. ۱۰۹
- جدول ۴-۱۸- آزمون t بین رشته تحصیلی با رهبری، ترغیب و ایجاد انگیزش در شاگردان ۱۱۰
- جدول ۴-۱۹- آزمون t بین رشته تحصیلی با نظارت و ارزشیابی مستمر بر فعالیت شاگردان
..... ۱۱۱
- جدول ۴-۲۰- توزیع فراوانی و درصد پاسخ دبیران زن به شاخص‌های مربوط به سؤال سوم
تحقیق ۱۱۳
- جدول ۴-۲۱- توزیع فراوانی و درصد پاسخ دبیران مرد به شاخص‌های مربوط به سؤال سوم
تحقیق ۱۱۵
- جدول ۴-۲۲- توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های مربوط به سؤال سوم تحقیق ۱۱۶
- جدول ۴-۲۳- مقایسه میانگین نمره پاسخ‌گویان در خصوص سؤال سوم تحقیق به تفکیک
سطح تحصیلات ۱۱۷
- جدول ۴-۲۴- تحلیل واریانس بین سطح تحصیلات با نمره کل اثربخشی مدیریت کلاس ۱۱۷
- جدول ۴-۲۵- مقایسه میانگین نمره پاسخ‌گویان در خصوص سؤال (۳-۱) به تفکیک سطح
تحصیلات ۱۱۸
- جدول ۴-۲۶- تحلیل واریانس بین سطح تحصیلات با تهیه و اجرای طرح درس ۱۱۸
- جدول ۴-۲۷- مقایسه میانگین نمره پاسخ‌گویان در خصوص سؤال (۳-۲) به تفکیک سطح
تحصیلات ۱۱۹
- جدول ۴-۲۸- تحلیل واریانس بین سطح تحصیلات با سازماندهی و تعیین راهبردهای تدریس
..... ۱۲۰
- جدول ۴-۲۹- مقایسه میانگین نمره پاسخ‌گویان در خصوص سؤال (۳-۳) به تفکیک سطح
تحصیلات ۱۲۰

عنوان

صفحه

- جدول ۴-۳۰- تحلیل واریانس بین سطح تحصیلات با رهبری، ترغیب و انگیزش ۱۲۱
- جدول ۴-۳۱- توزیع فراوانی و درصد پاسخ دبیران زن به شاخص‌های مربوط به سؤال چهارم تحقیق ۱۲۲
- جدول ۴-۳۲- توزیع فراوانی و درصد پاسخ دبیران مرد به شاخص‌های مربوط به سؤال چهارم تحقیق ۱۲۴
- جدول ۴-۳۳- توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌های مربوط به سؤال چهارم تحقیق ۱۲۵
- جدول ۴-۳۴- مقایسه میانگین نمره پاسخ‌گویان در خصوص سؤال (۳-۴) به تفکیک سطح تحصیلات ۱۲۶
- جدول ۴-۳۵- تحلیل واریانس بین سطح تحصیلات با نظارت و ارزشیابی مستمر بر فعالیت شاگردان ۱۲۶
- جدول ۴-۳۶- مقایسه میانگین نمرات پاسخ‌گویان در خصوص سؤال چهارم تحقیق به تفکیک سابقه تدریس ۱۲۷
- جدول ۴-۳۷- تحلیل واریانس بین سابقه تدریس و نمره کل اثربخشی ۱۲۷
- جدول ۴-۳۸- مقایسه میانگین نمرات پاسخ‌گویان در خصوص سؤال (۴-۱) به تفکیک سابقه تدریس ۱۲۸
- جدول ۴-۳۹- تحلیل واریانس بین سابقه تدریس با تهیه و اجرای طرح درس ۱۲۹
- جدول ۴-۴۰- مقایسه میانگین نمرات پاسخ‌گویان در خصوص سؤال (۴-۲) به تفکیک سابقه تدریس ۱۳۰
- جدول ۴-۴۱- تحلیل واریانس بین سابقه تدریس با سازماندهی و تعیین راهبردهای تدریس ۱۳۰
- جدول ۴-۴۲- مقایسه میانگین نمرات پاسخ‌گویان در خصوص سؤال (۴-۳) به تفکیک سابقه تدریس ۱۳۱
- جدول ۴-۴۳- تحلیل واریانس بین سابقه تدریس با راهبری، ترغیب و ایجاد انگیزش ... ۱۳۱

عنوان

صفحه

جدول ۴-۴۴- مقایسه میانگین نمرات پاسخ‌گویان در خصوص سؤال (۴-۴) به تفکیک سابقه تدریس	۱۳۲
جدول ۴-۴۵- تحلیل واریانس بین سابقه تدریس با نظارت و ارزشیابی مستمر بر فعالیت شاگردان	۱۳۳
جدول ۴-۴۶- مشخصه‌های آماری رگرسیون چندگانه	۱۳۴